

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה לקח ומוסר

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' - 08-9744220

דוא"ל:

rg5740@gmail.com



גליון 208 אדר תשע"ז

העלון מוקדש לעילוי נשמת לזכר יוסף בן דוד וציונה שלומי ז"ל ע"י בנו ר' יאיר שלומי הי"ד

פרשת ויקהל פקודי - החודש

וכן אמר הגר"ח קניבסקי שליט"א בשם אביו מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל (חשוקי חמד גיטין סח, א), ששלמה המלך המציא בחכמתו מכוניות, אך לא פירסםם כדי לא להרבות בתאונות דרכים. ולפי זה אפשר ששלמה המציא מנוף לצורך בנין הבית ועל ידו העלה את האבנים. ויש להעיר שב'מכתב מאלהו' (ח"ה עמ' 273) האריך הגר"א דסלר לבאר מדוע בזמן שלמה לא הומצאו מכוניות ומטוסים, ומדבריו שם נראה שדעתו שלא כדברי הבניהו והקהילות יעקב.

מרן הגרע"י - הכסא החשמלי בב"ד של מעלה...

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" (לה, ג)

גאון עוזנו מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל העיר מדוע פירטה התורה דוקא את מלאכת ההבערה והרי יש לט' מלאכות האסורות בשבת. ותיירץ, שהקב"ה הצופה ומביט עד סוף כל הדורות, ידע שכל המלאכות לא ישתנו במשך הזמן מלבד מלאכת הבערה שעתידיה להשתנות, כי פעם נהגו להבעיר אש על ידי חיכוך ושפשוף אבן באבן והיה בזה טירחא גדולה. ומחמת כן יש שיאמרו שהתורה אסרה רק את ההבערה שכרוכה בטירחא ולא את ההבערה שבימינו, שעל ידי לחיצה בכפתור אפשר להבעיר ללא טירחא כלל. אך טועים הם, שכן איסור חילול השבת אינו משום טירחא, שהרי המוציא מטפחת מרשות הרבים לרשות היחיד חייב אף שאין בזה כל טירחא, אך אם יש ארגו מלא תפוזים ומרים אותו ומעבירו מפינה לפינה בתוך ביתו, מותר הדבר לכתחילה, ואין זו מלאכה, כי מלאכת שבת איסורה משום יצירה ועשיה ולא משום טירחא. וכיון שדרך הבערת האש עתידיה להשתנות במשך הדורות לכן פירטה התורה בייחוד את מלאכת ההבערה להורות שאין חילוק בדבר וההבערה אסורה בכל ענין, אף בלחיצת כפתור ובהדלקת חשמל, כי יש בכך יצירת אש. והוסיף מרן בדרך הלצה, "בשמים יגידו למי שהקל בדבר, בכבוד... שב פה בכסא חשמלי, ולא נבעיר אותך, רק נלחץ בכפתור...".

כיצד הגיב ה'פרי מגדים' כשאשתו ביזתה אותו באמצע השיעור לעיני תלמידיו הרבים ?

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" (שם)

השל"ה הקד' (כאן) כתב שבפסוק זה נרמז גודל איסור הכעס, ובפרט ביום שבת קודש, וזו לשונו "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת רומז לאש הכעס, שצריך האדם ליהרר שלא להבעיר אותה, וכל שכן ביום שבת שאין בו עורב או אש של גיהנום, והכועס בשבת גורם להיות חמת הגיהנום בוערת בו".
וביותר יוהר האדם מכעס ומריבה עם אשתו, ובפרט בערב שבת קודש, וכפי שכתב החיד"א ב'מורה באצבע' (סי' קמ') "בעלות המנחה בערב שבת קודש, הוא עת מסוכן למחלוקת בין איש לאשתו, שאו הסיטרא אחרא טורח הרבה לחררה ריב ביניהם. והאיש הירא יכופף את יצרו, ולא יעורר שום מחלוקת והקפדה, ואדרבה יקשש שלום". והגר"ח פלאגי זצ"ל כתב ב'כף החיים' (סי' כו' אות לה') "בכל בית שיש בו מחלוקת בערב שבת או

מכונית ה'רולס רויס' של שלמה המלך... וגם, על השדים שבנו את הכותל המערבי

"ששת ימים תעשה מלאכה" (לה, ב)

המפרשים ביארו שכוונת הכתוב למלאכת המשכן שנעשתה בימי החול. והעיר המקובל ר' מרדכי הכהן בספר 'שפתי כהן', שבפסוק כתוב "תעשה", אך קוראים "תעשה", להורות שהמלאכה נעשתה מאליה. ורמזו יש בדבר להבדל שהיה בין בית המקדש הראשון לבית השני, כי בבית הראשון נעשתה המלאכה מאליה, וכמו שדרשו (ילקוט מלכים א קפ"ב) על הפסוק (מלכים א, ו ז) "אבן שלמה מסע נבנה- האבן מעצמה היתה נוסעת ועולה ונבנית שם. וזהו שאמר שלמה (שם ח, יג) בנה בניתי- בנין בנוי בניתי". וכן דרשו שם על הפסוק "והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה- מאליה היתה המלאכה נבנית ופורחת ועולה". וכן דרשו (במדבר יד, ג) "אמר שלמה בנה בניתי בית זבול לך, בנין בנוי בניתי. ר' יהודה בשם ר' יוסף אמר, הכל מסייעים למלך, כל שכן הכל מסייעים לבנות בנינו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, אפילו רוחות אפילו שדים ואפילו מלאכים".
וכנגד בית ראשון נאמר "תעשה מלאכה" שנעשתה מאליה [ולכן נאמר "אלה הדברים אשר ציוה ה' לעשות" ציוה לדברים שיעשו מאליהן], אך ה'כתיב' הוא "תעשה", כנגד בית שני שבו לא נעשתה המלאכה מאליה, והיה להם עמל ויגיעה רבה בבנינו.

ובמדרש (שמו"ר נב, ד) מבואר שאף מלאכת המשכן היתה נעשית מאליה, וכפי שאמרו שם "המשכן נעשו בו ניסים ועמד מעצמו. ואם תמה אתה על זה, הרי שלמה כשבנה בית המקדש הוא נבנה מעצמו במעשה ניסים, וכן כשהוקם המשכן במעשה ניסים עמד".

ב. ובספר חשוקי חמד (ע"ז מא, א) נשאל הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א כיצד הצליחו הבונים להרים את אבני הכותל המערבי לגובה רב, בשעה שיש מהן ששוקלות למעלה מחמש מאות טון, והרי בימיהם לא היו מנופים. ותיירץ, שהכותל המערבי נשתיר מבית המקדש הראשון שבו נעשתה המלאכה על ידי מלאכים ורוחות כמבואר במדרשים הנ"ל.

וכן כתב מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל (חזו"ע ד' תעניות עמ' תמג') בשם המהר"ם חגיז בספר 'אלה מסעי', "כותל זה לא נחרב מעולם, יען הוא מיוסד על היסודות שבנה דוד, שלא שלטה בהן ידי אויב כלל, כאשר עינינו רואות שעדיין האבנים בקומתן ובצביוןן עומדים כמעט בדרך נס, שאינו בדרך הטבע לפי גובהן ועוביין, ומן הנמנע שיעשה כן על ידי בני אדם, כי אם בסיוע אלוהי דוקא".

ג. וב'חשוקי חמד' תירץ עוד, שהנה במס' גיטין (סח, א) דרשו על מה שאמר שלמה בקהלת (ב, ח) שעשה "שדה נְשֹׁדוֹת", דהיינו 'שירתא' שהיא עגלה למרכבת נשים ושרים. והקשה רבינו יוסף חיים זיע"א בספר 'בניהו', מה החידוש בכך שהיו לשלמה עגלות, והרי אף אנשים פשוטים יש להם עגלות? ותיירץ, שכיון שעל שלמה כתוב "ויחכם מכל האדם", אם כן ודאי שידע לעשות את כל ההמצאות שהמציאו בומנו, וידע לעשות מרכבה שתיסע על ידי קיטור, אלא שלא רצה לפרסם את הדבר כי יכול לצאת מזה דבר רע, תאונות וכיוצ"ב, אך לעצמו ולאשתו ודאי שעשה מרכבה הנוסעת על ידי כח הקיטור. ולכן קראו לזה 'שירתא' מלשון שד, משום שהיתה נוסעת במרוצה גדולה כהרף עין כמו השדים.

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל • סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל • נאזיח בת תאניה ע"ה
אהרן בן יחיא ז"ל • רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרה ע"ה

ראובן יעקב בן לבנה הוריה קלדרון ז"ל
אהרון בן אברהם כהן ז"ל
מרגלית בת שמחה עמר ע"ה

עידו בן אסתר דהרי ז"ל
רמי בן וואסינה כחלון ע"י ר' יוסף רחמים
משה בן טאוס ז"ל ע"י יהונתן נתן

כוחות הנפש הללו של הפרי מגדים שאף שבזו אותו ברבים התגבר ושתק, אינם אלא בהשראת דברי השל"ה הקד' והבן איש חי, שלא האשה היא הצועקת, אלא האלוקים אמר לה קלל, ואיך זיל גמור.

ההברקה הנפלאה של הגר"ח קניבסקי אודות הראשונה שרואה את הרך הנולד

"וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טו את העוים" (לה, כו)

בקונטרס 'למכסה עתיק' כתב הגר"ח קניבסקי שליט"א בשם המדרש שפסוק זה נאמר על מרים הנביאה שהיתה טווה את יריעות העיזים. ובספרו 'טעמא דקרא' ביאר הגר"ח, שהמקור לכך הוא ממה שנאמר שטו "בחכמה", וזהו רמז למרים שהיתה מיילדת נכמ"ש במס' סוטה (יא, ב) ש"פועה זו מרים", שכן מיילדת נקראת גם "חכמה" (שבת קכח, ב ועוד). והוסיף פרפרת נפלאה, שהמיילדת נקראת "חכמה" על שם "איזהו חכם הרואה את הנולד", כי היא הראשונה שרואה את הנולד... [ויש שפירושו שנקראת כן משום שמשמשת במקום רופא, ובלשון חכמים רופא נקרא "חכים" (ע"פ ב"מ פו, א). ויש מפרשים משום שנאמר על המיילדות "ותיראן המיילדות את האלהים", ועל יראי ה' נאמר "ראשית חכמה יראת ה'"].

מדוע הקב"ה לא מחזיר את המשכון?

"אלה פקודי המשכון משכון העדות וגו'" (לה, א)

רש"י פירש "המשכון משכון שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכון בשני חורבנין על עוונותיהן של ישראל". וכן פירש (במדבר כד, ה) את הפסוק "מה טובו אוהליך- מה טובו אהל שילה ובית עולמים וכו'. משכנותיך ישראל- שהם משכון עליהם, וחורבנם כפרה על הנפשות". ונמצא שתכלית חורבן בני המקדשות לא היתה לשם חורבן וכליה אלא בתורת משכון וערבון, וכבעל חוב הנוטל משכון מן הלווה כדי שיפרע חוב הלואתו. מקור הדברים במדרש (שמו"ר נא, ג), "מהו שנאמר משכון שני פעמים, שנתמשכון שני פעמים על ידיהם. זהו שאנשי כנסת הגדולה אומרים (נחמיה א') "חבול חבלנו לך ולא שמרנו את המצוות", מהו חבול חבלנו לך? שנתמשכון המקדש ב' פעמים, ואין חבול אלא משכון שנאמר (דברים כד) לא יחבול ריחים ורכב".

וכתב מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א ב'אילת השחר' (עה"ת), שנטילת המשכון איננה על ידי חורבן הבנין הגשמי, שהרי בנין המשכון ובתי המקדשות לא היה שווה בכמה וכמה ענינים, ולא היה בהשבת הבנין הגשמי משום השבת המשכון שניטל מישראל. אלא, שכידוע היתה תכלית המשכון והמקדש לשם השראת השכינה בישראל, ולכן בשעה שהרבו לחטוא נטל מהם הקב"ה משכון על ידי שסילק את שכינתו מביניהם, וכשבו ותיקנו מעשיהם השיב הקב"ה את המשכון והשרה שכינתו בתוכם.

ב. ור' זלמן מוולאדין הקשה בענין זה, שהרי בדיני משכון (שמות כב, כה) נאמר "עד בא השמש תשיבנו לך", וכיון שהמקדש הרוחני הוא משכון שניטל מישראל, מדוע לא השיבו הקב"ה לנו ולא גאלנו עד עתה. ותיירץ, שהרי טעם חיוב השבת המשכון הוא, "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני", והיינו שהקב"ה שומע את הדל ומרחם עליו מחמת שצועק ומתחנן אליו מקירות ליבו על מצבו הקשה, אך אנו איננו זועקים ומבקשים מהקב"ה מעומק הלב שישב לנו את משכון המקדש הרוחני, ולכן לא זכינו עדיין להשבתו.

אמנם כתב, שכל איש מישראל אשר יתפלל ויתחנן ויצעק לפני השי"ת שישב להשרות שכינתו בישראל ויבנה את בית המקדש, יעניקו לו מן השמים את השפע הרוחני שהיה מקבל אם היה בית המקדש קיים, וישבו לו את חלק המשכון הרוחני בשכרו.

ליל שבת, דוק ומנוסה כי רעה נגד פניהם, ולא יצאו נקיים באותו שבוע באיזה מקרה רע!".

ב. ולכאורה יש להזיין מדוע דוק כאן הוזהרה על גנות הכעס בשבת קודש? וביאר החתם סופר, שמכיון שהיה זה לאחר מעשה העגל חשש משה שמא יתקוטטו ישראל זה עם זה ויאשימו איש את רעהו בכך שגרם למעשה העגל נוכחו שחשש יוסף ואמר לאחיו "אל תרגזו בדרך" פן יריבו על מכירתו, כך גם חשש שיריבו על עשיית העגל. ואמנם בימי החול היו טרודים במלאכת המשכן ולא היה להם פנאי לריב, אך משהגיעה השבת ומצאו מנוח נתעורר החשש שמתוך המנוחה יבואו למריבה ואנחה, ועל כן הוזהרים לכל יבעירו את אש הכעס והמחלוקת ביום השבת.

ונראה להוסיף עוד על פי דברי החיד"א והגר"ח פלאגי הנ"ל, שהשטן מחרחר ריב ביותר בין איש לאשתו בשבת קודש, ולאור דברי החתם סופר נראה שמשם חשש שמא ביום השבת יריבו הנשים שלא חטאו בעגל עם בעליהן ויוכיחו אותם על כך, ולכן הוזהרים שלא להבעיר את אש המחלוקת בשבת קודש.

ג. והרוצה סגולה בדוקה לשלום בית יקיים את הנאמר ב'שער האותיות' של השל"ה הקד' (אות א' מח') "כל מה שיקרה לאדם יאמין שהוא מאיתו ית', כגון שפגע בו אדם וזלול בו ובייש אותו וקיללו, יקבל באהבה כי ה' יאמר לו קל הוא שלוחו של מקום, מפני חטאיו, ככה יתנהג בכל המאורעות הן טובים הן רעים יאמין ויאמר 'מאת ה' היתה זאת'".

וכן כתב רבינו יוסף חיים זיע"א ב'אדרת אליהו' בפרשתנו "לא יצטער האדם אם ישלחו לו מהשמים דבר רע, כי הכל מאת השי"ת וזהו רצונו ולמה יצטער האדם בדבר שהוא רצון ה'. ולזה נאמר "ואלוהינו בשמים כל אשר חפץ עשה" ומאחר שהוא חפצו ורצונו אין לאדם להצטער על שום מקרה הקורה אותו. ודבר זה הוא סמא דכולא".

ומעשה באדם שאשתו היתה רגילה לבזותו ובא אל רבו להתחנן שיטיר ממנו את רוע הגזירה. הרב התפלל עליו, ואכן כשחזר הביתה אירע פלא ואשתו התחילה לדבר אליו בכבוד רב. אלא שלאחר תקופה קצרה התחילו שכניו לבזותו, אחד טען שגנב ממנו כסף, והשני ביזה אותו בבית הכנסת. אותו אדם בא אל רבו וסיפר לו שאשתו מכבדת אותו, אולם מצד שני התחילו לבזותו ברחוב, אמר לו רבו, לא אשתך ביזה אותך, ולא השכנים מבזים אותך, אלא האלוקים אמר להם קלל, ואם זכית, הבזיונות הם בתוך הבית ולא ברבים, אך כשביקשת להתפלל עליך שיעברו הבזיונות, התחילו הבזיונות במקום אחר. מיד ביקש האיש מרבו, אנא קח ממני את הבזיונות ברחוב, ושיכנסו חזרה לתוך ביתי.

ללמדך שאת מנת היסורין והבזיונות יספוג האדם בכל מקרה, ועליו להודות לה' שחוסך ממנו בזיונות גדולים יותר.

ד. וסיפור מופלא מסופר על הגאון רבי יוסף תאומים בעל ה'פרי מגדים', שבתקופת היותו מלמד דרדקי גדלה המצוקה בביתו לבלי נשוא, ובאה אשתו והתלוננה באוזניו על גורלה המר לעיני תלמידיו, ובין השאר הזכירה שאביה היה אדם נכבד, ואילו בעלה הוא מלמד עני. הפרי מגדים השיב לה דברי ניהומים, שהשי"ת לבטח ייטיב עמהם, ועוד יבוא יום ותהיה להם הרחבת הדעת.

כשיצאה אמר לתלמידיו, עתה זכיתי להבין תוספתא שהיתה קשה בעיני שנים רבות, "האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאיני אלא יוסף, ונמצא יוסף ושמעון, אינה מקודשת" (קדושין ב, ב), ולכאורה מה איכפת לה לאישה זו אם שם בעלה הוא יוסף או יוסף ושמעון?

אולם עכשיו נתחוררו לי הדברים היטב, יוסף היה כידוע שליט בכל ארץ מצרים ומשביר בר לכל הארץ, ובוודאי השיגה ידו לכלכל את בני משפחתו בכבוד וברוחה, ולעומת זאת שמעון היו מצאצאיו סופרים ומלמדים עניים, ואם כן הפירוש בתוספתא הוא בדיוק כדברי אשתי, שאשה שנישאה ליוסף, דהיינו אדם שמעוטר בברכות ופרנסה, ולבסוף התברר שקוראים לו גם שמעון, כלומר שייך למשפחת המלמדים העניים, יכולה אשתו שתאמר לא התכוונתי להינשא לאדם כזה, ולכן אין קידושיה קידושין, וכדברי התוספתא.

שיחות מוסר והשקפה על הפרשה מאת הרב ראובן גולן בעמדות ובאתר קול הלשון, או בטל' 03-6171001

[הקש 1-1-2-48-1 או *8 ואמור את שם המרצה והקש 1-1]. השיחה המרכזית משודרת בשידור חי בקול הלשון ביום ה' ב-16:40

[בסיום השיחה ניתן להורידה לאחר כמה דקות מהאתר]. לקבלת העלון שלח הודעה ל- rg5740@gmail.com

לע"נ מרת כרמלה בת נור מונייצר ע"ה ע"י אחותה דינה עודי תח' ♦ מרת סופיה לוי בת אברהם ע"ה ע"י בנה אלכסנדר לוי הי"ו ♦ מרת ג'ורגט פנינה נעמי בת לעיישה אוחנה ע"ה

לע"נ סעדה בת זיהרה שרה שלום ע"ה ♦ אשר בן שלמה יחיאל רוטנשטיין ז"ל ♦ יעקב בן רליה ושלום מרחום ז"ל ♦ משה בן לאה ז"ל ע"י שלום

לאה בת סימי ז'אנו ע"ה
שמשון בן סעדיה גרסי ז"ל
חיים בן חנה ושלום מרחבי ז"ל

יחיא בן דוד דארף ז"ל
גדעון בן רחל נעמן ז"ל
דניאל בן שמואל ז'רבקה אליהו

דוד בן נובה ארוך ז"ל
יעקב ניימר בן רחל ז'רפאל ז"ל
ישראל עייזאט בן טאוס וסונה סלמי ז"ל